

Marrakech in cijfers

2

Marrakech was onder twee dynastieën de Marokkaanse hoofdstad: die van de Almohaden en die van de Sa'adiërs.

7

Les sept saints de Marrakech worden tot op heden als vertegenwoordigers van de soefimystiek (12e–16e eeuw) vereerd.

14

kilometer lang zijn de vestingmuren rond de medina.

24

stadspoorten (bab) bieden toegang door de vestingmuren rond de medina.

33

jaar lang (sinds 1985) staat de medina van Marrakech al op de werelderfgoedlijst van de UNESCO.

160

Joden wonen er nog altijd in de mella, die ooit een van de grootste Joodse gemeenschappen in Marokko huisvestte.

196

landen namen in 2016 in Marrakech deel aan de 22e VN-conferentie over klimaatverandering.

230

km² (incl. voorsteden) beslaat de agglomeratie Marrakech.

360

kamers telde het onder het bewind van Ahmed El Mansour gebouwde El Badipaleis.

950

jaar oud wordt Marrakech in 2020 volgens het overgeleverde stichtingsjaar (1070).

1500

riads vind je naar verluidt in de medina van Marrakech.

4700

is het inwonertal per km² in Marrakech.

25.000

gelovigen vinden een plaats in de grote gebedshal van de Koutoubiamoskee.

40.000

ambachtslieden werken in de diverse soeks van de medina.

300.000

dadelpalmen groeiden er naar verluidt in de jaren 90 nog in de Palmeraie.

1.100.000

is momenteel het (geschatte) aantal inwoners van Marrakech.

3.400.000

toeristen bezochten Marokko van januari tot augustus 2018. In Marrakech werden in de periode van januari tot juli 2018 4.678.461 hotelovernachtingen geteld.

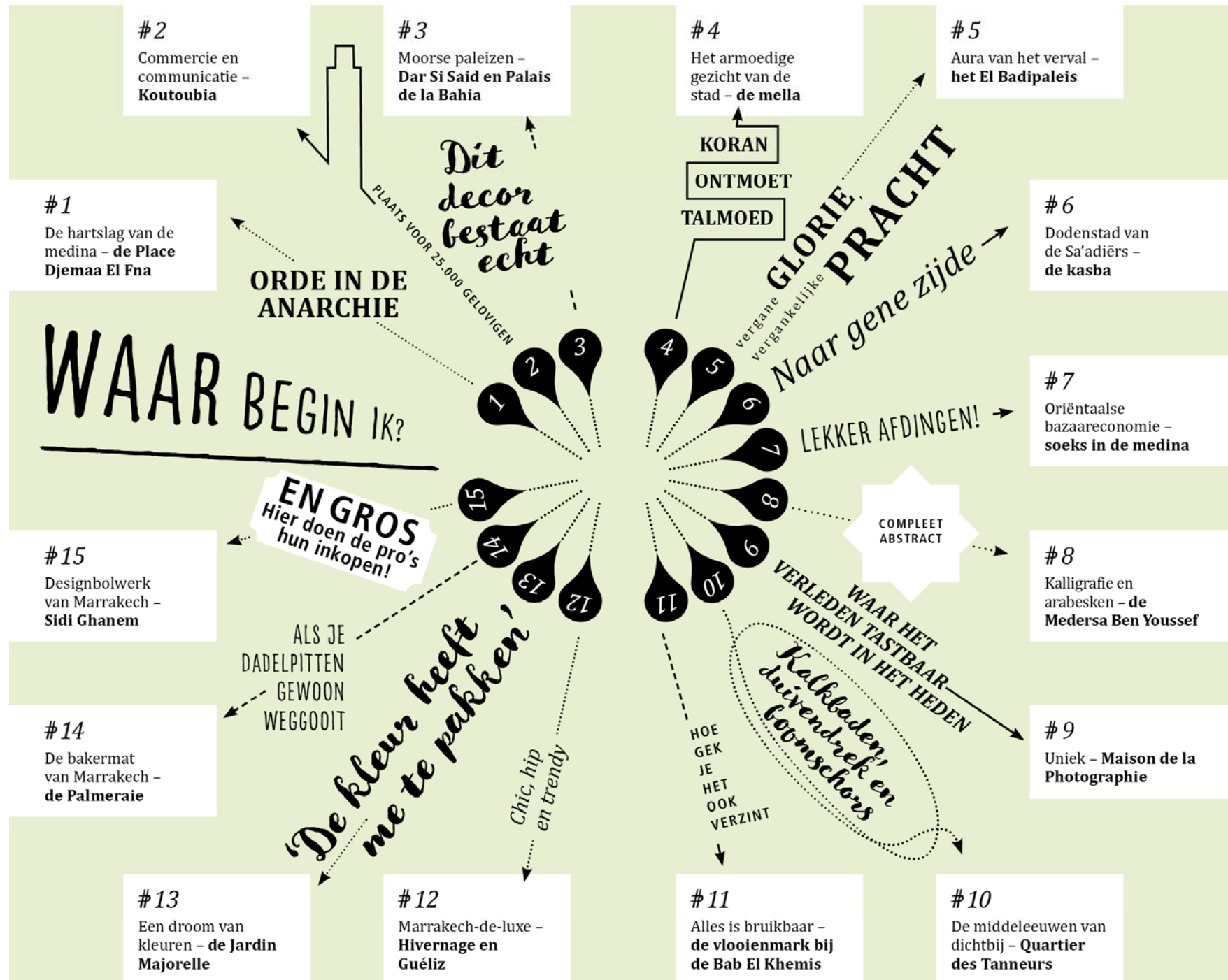
77

meter telt de minaret van de Koutoubiamoskee, het hoogste gebouw van de stad.

Het kompas van Marrakech

15 manieren om je onder te dompelen in de stad

2

Commercie en communicatie – Koutoubia

Het monumentale, architectonische en religieuze centrum van Marrakech stuit op moderne technologie, een oase van rust en studentenleven, kunstnijverheid en winkels – je vindt het allemaal in de buurt van de Koutoubiamoskee.

Blikvanger

Ze vormt een prima oriëntatiepunt en is dankzij de kilometerslange zichtassen Avenue Mohamed V, Avenue de la Ménara en Route d'Ourika al van verre zichtbaar: de **Koutoubiamoskee 1** met haar 77 m hoge minaret. Op zwart-witfoto's van rond 1900 is duidelijk te zien hoezeer de Koutoubia op de overgang van medina naar nieuwe stad – dus ook van gewijd naar werelds – de omgeving als een architectonisch monument

Traditie en moderniteit, paardenkoetsen en auto's, de lokale bevolking en toeristen ontmoeten elkaar bij de minaret van de Koutoubiamoskee.

beheerst. Vanaf 1158 verrees de Koutoubia op de plaats van een Almoravidische moskee, waarvan de fundamenten zijn blootgelegd.

... toonaangevend en geheimzinnig

De proporties van de minaret – breedte en hoogte staan in een verhouding van grofweg 1:5 –, de verschillende ornamenten op de vier gevels en de door 112 zuilen gedragen zeventien schepen van de grote gebedshal, waarin ongeveer 25.000 gelovigen een plaats vinden, hebben als voorbeeld gediend voor de moskeebouw in Marokko. Helaas zijn voor toeristen de architectonische noch de spirituele betekenis van het bouwwerk te ervaren; de moskee blijft, zoals alle moskeën in Marokko op de Grande Mosquée Hassan II in Casablanca na, voor niet-moslims gesloten.

In het gunstigste geval kun je tijdens het vrijdaggebed door een half geopende deur een steelse blik in het interieur werpen. Dan krijg je met een beetje geluk een impressie van hoe de religie tot op de dag van vandaag het alledaagse leven van de gelovigen bepaalt. Neem alleen al de vijf oproepen tot gebed door de muezzin, die structuur geven aan het verloop van de dag (naar verluidt doet de muezzin van de Koutoubiamoskee zijn oproepen nog in eigen persoon vanaf de minaret, maar elders is hij allang vervangen door een geluidsopname).

Telecommunicatie in de rustzone

Ten noorden van de Rue Abdou El Abbas El Sebti gaan de tuinen rondom de Koutoubia over in het uiterst verzorgde **Cyber Parc Arsat Moulay Abdessalem 2**. Het park van 8 ha is een multifunctioneel toevluchtsoord in het hart van de luidruchtige binnenstad: een samenballing van oude palmen en olijfbomen, een botanische tuin, campus, promenade, rustzone, cyberpark met touchscreens, expositieruimte, reclameterrein voor de koninklijke milieustichting, amfitheater, openluchtvermaak en plaats waar studenten met elkaar in contact komen. Direct bij de hoofdingang stuit je op een kleine, maar interessante tentoonstelling over de beginjaren van de telecommunicatie in Marokko: stokoude telefoons, de oudste modellen dateren van de jaren 1890, en complete telefooncentrales uit de tijd dat interlokale gesprekken met de hand werden doorgeschakeld.

Hoe kwam de Koutoubia aan haar naam? Heel simpel: de naam is terug te voeren op de boekverkopers van wie de zoek in het verleden op de plaats van de huidige moskee stond. Ze verkochten hier religieuze geschriften – boek is *kitab* in het Arabisch.

► LEESVOER

Als je dichter bij Marrakech in de literatuur wilt komen, lees dan het werk van de Spaanse schrijver Rafael Chirbes, die in een van zijn verhalen het volgende zegt: 'De stad heeft iets van een geordend archief, een geheime ordening die de eerste indruk van chaos corrigeert, die duizelingen opheft, duizelingen die zich meester maken van wie nog niet met deze stad vertrouwd is.'

Uitneembare kaart: E/F 3 | wijk: medina, noordsector

OPENINGSTIJDEN

Souk El Khemis 2: tussen de Bab Layadi en de Bab El Khemis, normaal gesproken za.-do. van vroeg in de ochtend tot het eind van de middag.

Vlooiemarkt bij de Bab El Khemis 3: zie Souk El Khemis, do., za. en zo. is hier het meest te beleven.

ETEN EN DRINKEN

Wanneer je in de doolhof van steegjes honger of dorst krijgt, kun je bij een van de straatverkopers een kleine versterking van de inwendige mens kopen.

Toch werken hele volksstammen van de hier actieve 'amateurs' in een informele sector die zowel aan de fiscus als aan de statistiek is onttrokken – en die toch tot op de dag van vandaag een belangrijke en vitale sector van de Marokkaanse economie vormt. Een zowel juridisch als fiscaal goed georganiseerde economie en een spontane, op vraag en aanbod geïmproviseerde en aan de overheidsregels onttrokken economie komen hier op de bazaar van de **Souk El Khemis 2** en de **vlooiemarkt bij de Bab El Khemis 3** samen of lopen zelfs in elkaar over – zoals zo vaak in Marokko.

Weggegooid wordt hier eigenlijk helemaal niets, gerepareerd daarentegen zo'n beetje alles totdat het echt vergaan is. Recyclingtechnisch lijkt dit een overtuigend uitgangspunt. Wie echter eens kritisch kijkt naar de onvoorstelbare hoeveelheid spullen op deze vlooiemarkt, begint het langzamerhand te dagen wat de consequenties kunnen zijn van het eindeloos repareren en oplappen, van het steeds weer improviseren in plaats van eens een keer echt te investeren. In een stad als Marrakech, die ieder jaar hartje zomer enorme problemen heeft met de drinkwatervoorziening, lekt ruim een derde van het kostbare vocht weg uit kapotte leidingen, gammele stortbakken en krakkemikkige pakkingen. Wie al die loodgietersmaterialen op de Souk El Khemis heeft gezien, begrijpt waarom ...

Marrakech-de-luxe – Hivernage en Guéliz

Brede, met palmen omzoomde avenues, kilometerslange zichtassen, groenstroken en parken, luxehotels en winkelcentra, banken en kantoren, een theater, een casino en een congrescentrum: de nieuwe stad van Marrakech, en in het bijzonder de wijken Hivernage en Guéliz, presenteert zich vergeleken met de medina als een compleet andere wereld.

Deze route leent zich voortreffelijk voor een rit met een koetsje (*calèche*). Je begint bij het Djemaa El Fna, de koetsjes staan tegenover Club Med op de Place Foucauld te wachten. Vervolgens zet je koers in de richting van de **Bab Jedid** en passeer je het legendarische, in 1923 geopende luxehotel **La Mamounia 1** (► blz. 90) met zijn uitgestrekte tuinen en een eigen casino.

12

Genoeg oude gebouwen en kronkelende steegjes gezien? In Hivernage en Guéliz opent zich rond de Place du 16 Novembre (Guéliz) een compleet andere wereld.

